

KRONIKA DZIAŁALNOŚCI MUZEUM HISTORYCZNEGO MIASTA KRAKOWA ZA ROK 1989

Rok 1989 w działalności muzeum zaznaczył się wieloma osiągnięciami. Jednym z poważniejszych sukcesów, było ukończenie i oddanie do użytku publicznego nowej ekspozycji stałej, poświęconej „*Dziom Teatru Krakowskiego*”.

Zorganizowano też szereg bardzo interesujących wystaw zagranicznych, które spotkały się z bardzo przychylnym przyjęciem i dobrze służyły idei prezentacji Krakowa, jego kultury i sztuki, nie tylko na terenie naszego kraju, lecz również poza jego granicami. Warto w tym miejscu wspomnieć, że wystawom towarzyszyły znakomicie pod względem merytorycznym i edytorskim przygotowane katalogi, które stanowiły trwałe świadectwo tych dokonań, mają też znaczącą wartość dla dokumentacji naszych zbiorów. Obok tego, na podkreślenie zasługuje też opublikowanie 15-go numeru *Rocznika Naukowego „Krzysztofora”*, który w całości poświęcony jest problematyce dziejów i kultury Żydów w Krakowie. Obok artykułów przygotowanych przez pracowników naszego i innych muzeów krakowskich, udało się pozyskać prace tak znakomitych badaczy, jak prof. prof. J. Bieniarzówna, J.M. Małecki, J. Wyrozumski. Należy jeszcze wspomnieć, iż na rozstrzygniętym w czerwcu tego roku Konkursie na Najciekawsze Wydarzenie Muzealne 1988 r., pierwszą nagrodę otrzymali autorzy scenariusza i realizatorzy wystawy „*Do Ciebie Polsko*” mgr, mgr Wacława Milewska, Maria Zientara i Janusz T. Nowak. Było to drugie w historii naszej placówki tak wysokie wyróżnienie.

Niewątpliwie sukcesy w dziedzinie prac naukowo-badawczych, wystawienniczych i popularyzatorskich, nie mogą przysłonić jednak całego szeregu trudności, z którymi placówka nasza borykała się w ciągu tego roku, a które miały w wielu wypadkach decydujące znaczenie dla realizacji zaplanowanych działań.

Podstawowym problemem były zakłócenia w sposobach finansowania, faktyczne wobec przekraczającego wszelkie przewidywania wzrostu cen i kosztów funkcjonowania instytucji, zmniejszenie wysokości środków na działalność merytoryczną. Pociągnęło to za sobą konieczność rezygnacji z organizacji wystaw: „*Wojny i okupacji dzień powszedni*”, „*Portretu krakowskiego*”, odtworzenia wystawy stałej w oddziale przy ul. Pomorskiej 2.

Trudności finansowe miały też oczywisty wpływ na prowadzenie polityki gromadzenia zbiorów.

Dokonując całokształtowej oceny minionego roku, mimo występujących licznych perturbacji, należy mimo wszystko zaliczyć go do udanych. Muzeum wywiązało się ze swoich zadań zadawalająco.

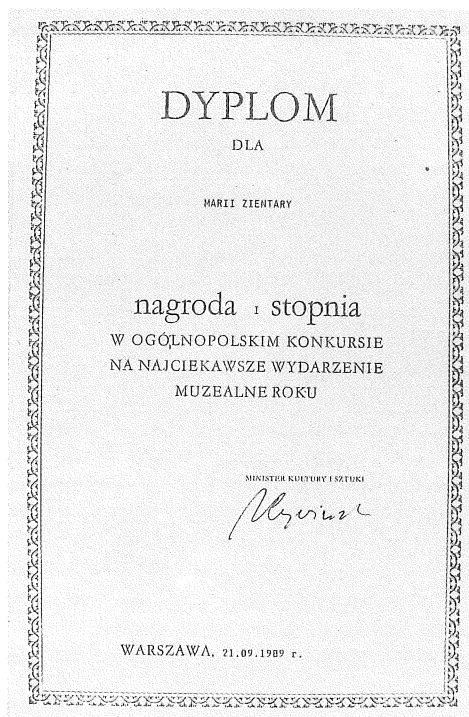
Najlepszym sprawdzianem i potwierdzeniem społecznej użyteczności naszej pracy, była bardzo wysoka, podobnie jak

w latach poprzednich frekwencja. W wystawach i imprezach organizowanych w naszych salach wzięło udział 166.744 osoby.

ZBIORY

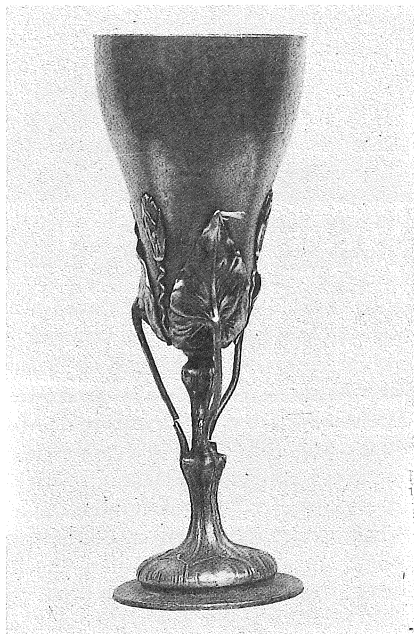
Podobnie jak w roku ubiegłym, również w roku 1989, utrzymywała się bardzo niekorzystna tendencja na rynku antykwarecznym dzieł sztuki. Odczuwalne było znaczne zmniejszenie podaży dzieł sztuki przy równoczesnym dalszym skoku cen. Bardzo trudno było utrafić w pożądane — zgodnie z przyjętą praktyką gromadzenia zbiorów — obiekty.

Ponadto, coraz częstszym zjawiskiem było przechodzenie na aukcyjny sposób handlu dziełami sztuki, co muzea stawiało w trudnej sytuacji, stawiając pod znakiem zapytania możliwość realizacji prawa pierwokupu, zważywszy, że przyrost środków na zakupy nie nadążał za przyrostem cen.

1. Dyplom przyznany autorom ekspozycji „*Do Ciebie Polsko*”, mgr W. Milewskiej, J. Nowakowi i M. Zientarze — fot. dyplom M. Zientary.

Muzeum utrzymało te same kierunki gromadzenia i preferencji dla obiektów do przyszłego oddziału Krakowskich (mieszczańskich) Wnętrz Mieszkalnych. Do zbiorów Muzeum pozyskano 1138 obiektów. Wśród nowo nabytych eksponatów 233 to zakupy, 872 — przekazy, a 213 to dary. Otrzymaliśmy także 89 depozytów.

2. Puchar secesyjny (cyna) nr inw. 4447/III.

Komisja Zakupu Muzealiów odbyła 7 posiedzeń, kwalifikując i wyceniając obiekty nabyte do zbiorów.

Komisja Wyceny Darów, Przekazów, Wypożyczeń i Depozytów odbyła 41 posiedzeń, wyceniając 2407 obiektów. Wszystkie, nowopozyskane eksponaty zostały wpisane do Księgi Wpływu Muzealiów oraz przekazane do opracowania. Wśród

3. Puchar secesyjny nr inw. 4448/III.

4. St. Gilewski — „Portret płk Wł. Beliny-Prażmowskiego” nr inw. 4412/III.

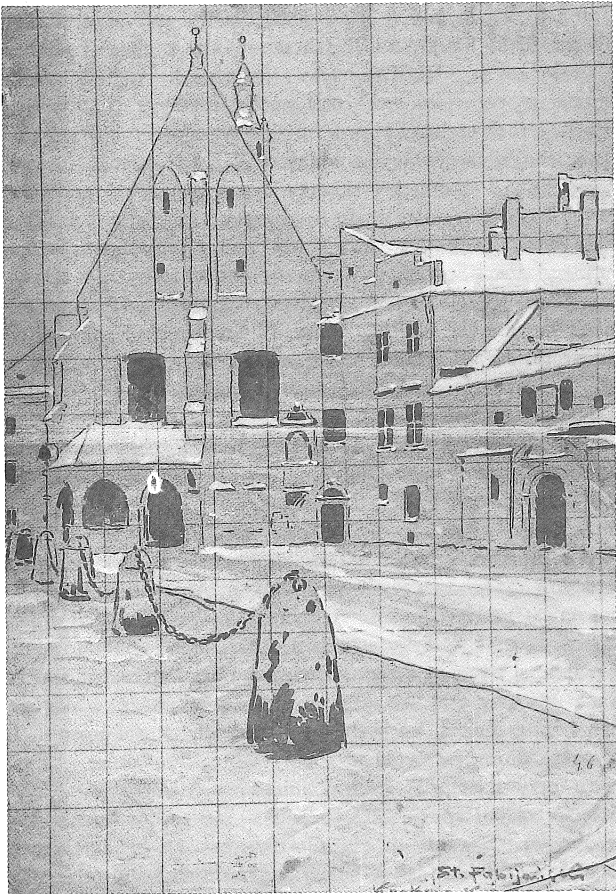
zakupionych w tym roku obiektów na szczególną uwagę zasługują między innymi: St. Gilewskiego „Portret płk. Beliny Prażmowskiego”, legionisty, prezydenta m. Krakowa, M. Jaremy — „Pejzaż z Woli Justowskiej”, autorskie zestawy fotografii L. Chrapka i T. Chrzanowskiego, akcesoria stroju damskiego z XIX/XX wieku (szale, żaboty, kołnierzyki, mankiety, parasolki, wachlarz), puchar secesyjny, patera secesyjna, kubek srebrny wewnątrz złożony z monetą Stanisława Augusta Poniatowskiego z początku XIX wieku, łóżko w stylu „empire”. Z przekazów wymienić należy kolekcje zabytkowych kafli, które otrzymało Muzeum od Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu oraz zespół rzeźb z konkursu organizowanego przez Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa. Wśród darów na pierwszym miejscu wymienić należy teki szkiców znanych malarzy Erazma i Stanisława Fabijańskich, portrety: Adolfa Wallek-Walewskiego, Ady Kosmowskiej oraz L. Zdziarskiego — „Portret mężczyzny w kontuszu”. Obok zbioru muzealiów wzrosły również zasoby biblioteczne. Zakupiono 217 książek, 87 czasopism, 23 archiwalia i druki ulotne. Otrzymano w formie darów i przekazów 83 książki, 109 czasopism i 1241 archiwaliów.

Pracownie konserwatorskie obok normalnej rutynowej i planowej pracy związanej z przeglądami konserwatorskimi, dotyczącymi sposobu magazynowania, warunków eksponowania na wystawach stałych i czasowych obiektów zabytkowych, miały sporo zająć z przygotowaniem dużej ilości obiektów dla otwieranej wystawy stałej, poświęconej dziejom teatru oraz na inne wystawy czasowe, organizowane przez naszą placówkę, jak i inne muzea, korzystające z naszych eksponatów.

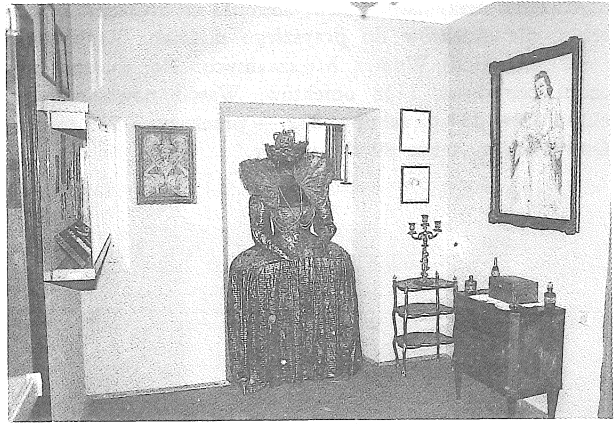
Poszczególne pracownie wykonały zabiegi częściowe i całkowite przy następnej liczbie obiektów: Malarstwa — 103, Konserwacji Ram — 37, Metalu — 46 całkowitych i 194 drobnych, Tkanin — 89, Grafiki — 211 (w większości drobne). Podobnie jak w latach poprzednich ruch muzealiów był dosyć duży. Muzeum użyczyło innym placówkom 1.133 obiekty. Organizując wystawy, wypożyczono 885 obiektów. Wśród korzystających z naszych zbiorów były między innymi

5. L. Zdziarski — „Portret mężczyzny w kontuszu” nr inw. 4417/III (Obraz przed konserwacją).

6. St. Fabijański — „Kościół św. Barbary” szkic nr inw. 2598/VIII.

7. Ekspozycja stała — „Z dziejów Teatru Krakowskiego”, fragment sali z pamiątkami po Zofii Jarożewskiej.

takie placówki: Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum w Gratzu, Miejskie Muzeum w Norymberdze, Muzea Regionalne w Nysie, Myślenicach, Tomaszowie Mazowieckim, Muzeum Śląskie w Katowicach. Przekazującymi i ofiarodawcami były następujące osoby i instytucje, którym w tym miejscu składamy wyrazy serdecznych podziękowań: Marek Barański, Zofia Danielak, Kazimierz Dubis, Angelo Grząskiewicz, Teodor Gąsiorowski, Franciszek Grelecki, Irena Górka, Aleksandra Konopelska-Bomba, Edward Kiełtyka, Ryszard Kucharski, Irena Łuczków, Janina Milenicz, Jan Mordarski, Rita Brzezowska-Zalewska, Michał Nasada, Krystyna Parchuć, Anna Sagan, Marek Sosenko, Halina Staśko, Franciszek Stolot, Andrzej Szczygiel, Witold Turdza, Bożena Tomaszewska, Leszek Tyrlik, Władysław Włoch, Bolesław Zakrzewski, Archiwum Państwowe w Krakowie, Muzeum Tatrzańskie im. T. Chałubińskiego, Muzeum Narodowe w Poznaniu, Narodowy Bank Polski — Skarbiec Emisyjny w Warszawie, Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, Prezydent Miasta Krakowa, Redakcja „Dziennika Polskiego”, Wydział Gospodarki Wewnętrzpartyjnej KK PZPR, Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa, Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Krakowie.

8. Otwarcie wystawy „Rodem Krakowianin, Sercem Polak — Eugeniusz Kwiatkowski” — widok ogólny.

WYSTAWY

Rok 1989, mimo ograniczeń finansowych, był bardzo bogaty, jeśli idzie o liczbę zorganizowanych wystaw.

Szczególnie wiele satysfakcji przyniosło ukończenie i oddanie pod osąd publiczny dużej ekspozycji, poświęconej „*Dziejom Teatru Krakowskiego*”. Po trwającym kilka lat remoncie kapitalnym „*Domu pod Krzyżem*” przy ul. Szpitalnej 21 oraz całkowitej modernizacji witryn i gablot, wprowadzeniu całego szeregu nowych rozwiązań technicznych, sfinalizowano prace nad nową ekspozycją, poświęconą dziejom krakowskiego teatru. Merytoryczna zawartość wystawy nawiązuje do pierwszej ekspozycji, otwartej w 1969 roku, wzbogaconej o wiele nowych, pozyskanych od tego czasu cennych pamiątek po aktorach, reżyserach i scenografach.

Ekspozycja ma charakter chronologiczno-problemowy. Sale parteru poświęcono dziejom teatru staropolskiego oraz historii sceny krakowskiej od chwili, gdy rozpoczyna tutaj swą działalność „*Teatr Narodowy*” — 1791 r., poprzez lata świetności i upadku pierwszej stałej zawodowej sceny, której los był zbliżony do losu miasta. Na scenie tej grywano sztuki

w języku polskim, przeżyła też ona lata germanizacji. Na parterze, zgromadzono również materiały, mówiące o odrodzeniu teatru w okresie autonomicznym, gdy dyktura spoczywała w rękach Stanisława Koźmiana, który na pierwszym miejscu postawił wielki repertuar narodowy. Tutaj też zgromadzono pamiątki po dwóch wielkich gwiazdach koźmianowskiego teatru — Helenie Modrzejewskiej i Antoninie Hoffman. Na pierwszym piętrze tok narracji o dalszych losach krakowskiej sceny, podjęto przez prezentację materiałów informujących o losach budowy nowego budynku teatralnego przy Placu św. Ducha. W sali „*Pod Stropami*”, w dalszych gablotach pokazano szereg interesujących zdjęć, obrazów, rekwizytów, afiszy teatralnych ilustrujących okres pierwszej dyktury Tadeusza Pawlikowskiego oraz liczne pamiątki z prapremiery „*Wesela*” Stanisława Wyspiańskiego z 16 marca 1901 r.

Kolejna sala w całości poświęcona jest Stanisławowi Wyspiańskiemu. Dramaty Stanisława Wyspiańskiego wystawiane na krakowskiej scenie za jego życia, były obok wielkiego repertuaru romantycznego tym co powodowało, iż scena ta pełniła rolę narodowej świątyni sztuki. Oglądać w tej sali może widz m.in. szkice: dekoracji, kostiumów, rzuty sceny, makiety (z wykonaną własnoręcznie przez artystę makietą do „*Legendy*” z 1904 roku), wreszcie cały szereg kostiumów z prapremiery „*Bolesława Śmiałego*”.

W kolejnych salach oglądać można pamiątki z lat 1905–1939 czyli okresu, gdy kierownictwo krakowskiej sceny spoczywało kolejno w rękach Ludwika Solskiego, Tadeusza Pawlikowskiego, Lucjana Rydla, Adama Grzymały-Siedleckiego, Teofila Trzcńskiego, Zygmunta Nowakowskiego, Juliusza Osterwy i Karola Frycza.

Na osobne wspomnienie zasługują trzy wydzielone gabinety: pierwszy jest odtworzeniem gabinetu L. Solskiego, w drugim pokazano materiały związane z jednym z najsłynniejszych kabaretów — Zielonym Balonikiem, w trzecim wreszcie,

9. Otwarcie wystawy — „*Rodem Krakowianin — Sercem Polak Eugeniusz Kwiatkowski*”. Na pierwszym planie córka — E. Kwiatkowskiego Pani Anna Kwiatkowska-Pugetowa, obok prezes Towarzystwa Miłośników Gdym Pan Konrad Ruth.

10. Otwarcie wystawy — „*Dawnych wspomnień czar*” — autorki koncepcji scenariusza mgr mgr Ewa Gaczol, Anna Buczek — przemawia dyr. Andrzej Szczygiel.

11. Wystawa — „*Dawnych wspomnień czar*” — fragment ekspozycji.

12. Wystawa — „Dawnych wspomnień czar” — fragment ekspozycji.

ostatnio pozyskane pamiątki osobiste i teatralne po niedawno zmarłej wielkiej artystce Zofii Jaroszewskiej.

Okres okupacji hitlerowskiej, gdy teatr polski skazany był na milczenie, zaprezentowano, pokazując pamiątki po konspiracyjnych scenach Tadeusza Kantora, Wiesława Goreckiego, Wiktora Sadeckiego i przede wszystkim po Teatrze Rapsodycznym Mieczysława Kotlarczyka, w którego zespole uczestniczył Karol Wojtyła.

Drugie piętro w całości poświęcono dziejom scen krakowskich w ostatnim 45 leciu. Znalazły się tutaj materiały wielkich inscenizacji Teatru Starego, czasów wielkich dni Teatru Ludowego w Nowej Hucie oraz pamiątki i dokumenty z Teatru Groteska, Bagatela i innych.

Obecnie zaprezentowana wystawa, choć w swoim układzie jak tu wspomniano jest pewnym „powtórzeniem” ekspozycji z 1969 roku, to jednak jest kształt znacznie odbiega od pierwowzoru. Różnica zasadnicza występuje w sposobie prezentacji. W obecnej ekspozycji zrezygnowano z nadmiernej dydaktycznej ilustracji, na rzecz przede wszystkim oryginalnego materiału. Wielką zasługą autorów aranżacji plastycznej, jest uzyskanie niepowtarzalnego klimatu teatru. Uzyskano tę atmosferę, traktując każdą z sal jak scenę teatralną, którą scenograf przygotowuje w ten sposób, aby ułatwić artyście — w tym wypadku eksponatom muzealnym — jak najlepsze dotarcie do widza z treściami dramatu — historią krakowskiego teatru, która w nich — eksponatach — jest zawarta. Autorkami scenariusza były mgr mgr Krystyna Solańska, Halina Sitkowska i Małgorzata Palka, zaś autorami, realizatorami koncepcji plastycznej, artyści plastycy Anna Mściwujewska-Wajda i profesor Leszek Wajda. Wiele trudu i poświęcenia w realizacji ekspozycji włożył cały zespół pracowniczy muzeum. Na szczególnie podkreślenie zasługują przede wszystkim mgr mgr Iwona Cieślak i Justyna Zarzycka oraz Mirosław Dziwisz.

Równocześnie w tym samym dniu w Galerii Teatralnej, mieszczącej się w pięknych piwnicach „Domu pod Krzyżem”, otwarto wystawę, poświęconą „Dziejom opery i operetki w Krakowie”. Obok zbiorów własnych na wystawie zaprezentowano materiały uzyskane dzięki uprzejmości Dyrekcji Teatru Muzycznego oraz artystów, którzy swe kariery zawodowe łączyli z tymi scenami. Przejrzysty scenariusz, piękne stroje, afisze i pamiątki osobiste doskonale eksponowane, stworzyły całość, która zarówno merytorycznie, jak i artystycznie była znakomitą dopełnieniem ekspozycji stałej. Autorkami koncepcji wystawy były Beata Gućalska i Agata Kulik, aranżacji plastycznej Witold Turdza.

W marcu, w sali wystaw zmiennych przy ul. Franciszkańskiej na wystawie zatytułowanej „Rodem Krakowianin” — *sercem Polak*” zaprezentowano sylwetkę znakomitego organizatora nowoczesnego przemysłu Polski, inżyniera i ekonomisty, twórcy Gdyni i Centralnego Okręgu Przemysłowego wice-premiera Eugeniusza Kwiatkowskiego. Wystawę zorganizowano w setną rocznicę urodzin tego wybitnego Polaka. Ekspozycja, na której zgromadzono szereg fotogramów, dokumentów i pamiątek osobistych miała charakter monograficzny. Autorzy scenariusza mgr mgr Elżbieta Wojciechowska i Michał Niezabitowski, pokazali działalność i życie E. Kwiatkowskiego od lat dzieciennych, atmosferę domu rodzinnego przez lata młodości, udział w konspiracji niepodległościowej, pierwsze kroki w organizacji i odbudowie przemysłu, czas pełnienia najwyższych godności państwowych, smutny okres pobytu w Rumunii, powrót do kraju i efektywne uczestnictwo w odbudowie i zagospodarowywaniu polskiego wybrzeża, aż po lata odsunięcia od udziału w aktywnym życiu publicznym i skazaniu na zapomnienie. Wystawa mogła powstać dzięki życzliwej współpracy i pomocy placówek muzealnych: Muzeum Narodowego w Szczecinie, Muzeum Morskiego w Gdańsku, Muzeum Techniki w Warszawie, Muzeum Historii w Gdyni, zakładów przemysłowych m.in.: Zakładów Azotowych w Tarnowie, Stomilu w Dębicy, WSK w Mielcu. Nieocenionej pomocy udzieliły organizatorom wystawy, mieszkające w Krakowie córki Eugeniusza Kwiatkowskiego, Panie: dr Ewa Obrąpalska i Anna Puget.

Autorem koncepcji plastycznej był Roman Kurzawski.

Kilka lat trwałoby zbieranie materiałów do kolejnej wystawy, którą zaprezentowano publiczności w czerwcu, w sali wystaw zmiennych przy ul. Franciszkańskiej. Pierwotnie, ekspozycja planowana była jako prezentacja kobiety w starej fotografii. Z czasem, z wielkim pożytkiem dla uzyskanego efektu, ramy wystawy zostały znacznie rozszerzone. Przygotowano wszechstronny pokaz, którego główną osią pozostała fotografia, prezentująca kobietę w różnych okresach jej życia, uzupełniona jednak o wiele różnorodnych materiałów, które były nie dopełnieniem, co samoistną ekspozycją tego wszystkiego, co towarzyszy człowiekowi w jego codziennym i oświeconym bytowaniu. „Dawnych wspomnień czar” ożył w znakomicie odtworzonych zacisznych salonikach, pełnych kokieterii buduarach, wypełnionych kuframi podróżnymi przedpokojach, pracownią krawiecką ze starą maszyną do szycia, sekretarą babuni z kunsztownie oprawionymi albumami rodzinnych zdjęć, wreszcie cały wybór różnorodnej garderoby, od tych, najbardziej ukrytych przed niepożądanym okiem jej części, aż po wspaniałe suknie. Rzadko oglądany przykład wystawy poświęconej prezentacji „życia codziennego”, pokazujący, ile piękna i wzruszeń dostarczyć może oglądanie przedmiotów znanych już tylko z pożółkłych fotografii, wspomnień babć oraz starych pamiątek. Autorkami koncepcji wystawy oraz jej plastycznego wystroju były mgr mgr Anna Buczek i Ewa Gaczoł. Wystawie towarzyszył znakomicie edytorsko przygotowany pełen dowcipu folder, wypełniony w dużej części pięknymi zdjęciami oraz zabawnymi inseratami z dawnych kalendarzy i prasy.

Z wystaw organizowanych w tym roku, należy jeszcze wymienić dwie ekspozycje, które prezentowane były poza granicami naszego kraju — w Gruzji i Norymberdze. Pierwsza wystawa poświęcona była „Krakowowi w okresie autonomii galicyjskiej 1866–1914”.

Autorzy scenariusza i koncepcji wystawy mgr G. Lichonczak, mgr W. Turdza, zebrali olbrzymią ilość materiału, od najwybitniejszych dzieł sztuki, poprzez dokumenty, pamiątki historyczne, aż po fotografie, ilustrujące dzieje Krakowa od

połowy XIX w., po pierwsze dziesięciolecie XX w. Ten olbrzymi materiał podzielili na pięć działów.

W dziale pierwszym, prezentującym obraz miasta, wykorzystali m.in. widoki Krakowa (wymieniam wg kolejności prezentacji): Gustawa Lindquista, Leona Dembowskiego, Erazma Fabijańskiego, Stanisława Tondosa, Michała Pocięchy, Henryka Szczyglińskiego, Maksymiliana Cerchy, Stefana Filipkiewicza, Aleksandra Gryglewskiego, Hipolita Lipińskiego, Wacława Koniuszki, Juliana Fałata, Teodora Talowskiego, Saturnina Świeżyńskiego, Henryka Grabińskiego.

Widz otrzymał dzięki temu bardzo dobrze dobranemu zestawowi, możliwość wszechstronnego poznania miasta, zarówno jego widoków, jak i ulic, placów, kościołów, domów i wreszcie najciekawszych wnętrz. Dział drugi poświęcono prezentacji miasta jako samodzielnego, posiadającego własny samorząd ośrodka. Pokazano najważniejsze dokumenty Rady Miasta Krakowa, jego prezydentów, w tym tych najbardziej zasłużonych J. Dietla, M. Zyblikiewicza i Juliusza Leo (w portretach m.in. pędzla J. Matejki, W. Kossaka).

Obok tego całą plejadę ówczesnych polityków, dziennikarzy, wydawców, profesorów — ludzi, którzy decydowali o rozwoju miasta. Przemiany w wyglądzie miasta, jego rozwój ilustrowały fotografie. Część trzecia ekspozycji dotyczyła roli, jaką Kraków — Duchowa Stolica — podzielonej między zaborców Polski, odgrywał w XIX stuleciu. Tutaj zaprezentowano obrazy, pamiątki, dokumenty, mówiące o roli Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Umiejętności, wreszcie materiały, przedstawiające Kraków jako miejsce organizacji podniosłych uroczystości i obchodów wielkich narodowych rocznic (jubileusz J.I. Kraszewskiego, 200-lecie odsieczy wiedeńskiej, 500-lecie Odnowienia Uniwersytetu, 500-lecie zwycięstwa pod Grunwaldem...).

W części czwartej pokazano Kraków jako miasto sztuki. Tutaj kształcili się i tworzyli znakomici malarze od Jana Matejki przez Jacka Malczewskiego, Juliana Fałata, Leona Wyczółkowskiego, Jana Stanisławskiego, Józefa Mehoffera po Olgę Boznańską, Wojciecha Weissę, Witolda Wojtkiewicza, Włodzimierza Tetmajera i wielu, wielu innych. W tym mieście narodził się i dojrzał, wydając wiele rozmaitych dzieł z zakresu malarstwa, poezji i dramatu wspinały talent Stanisława Wyspiańskiego. Tutaj działał Teatr Miejski z takimi gwiazdami sceny jak Helena Modrzejewska, Antonina Hoffmann czy Ludwik Solski. Dzieła tych artystów i pamiątki po nich stanowiły główny trzon tej części wystawy.

Ostatni fragment ekspozycji, poświęcony był stosunkom między Krakowem, a monarchią. Spośród wielu pamiątek, dokumentów tu prezentowanych na szczególną uwagę zasługuje cykl akwarelowy, poświęcony utrwaleniu najważniejszych etapów podróży odbytej przez Cesarza Franciszka Józefa do Galicji w 1880 r. Pokazano m.in. 8 akwarel, odnoszących się do pobytu Cesarza w Krakowie. Mogli też mieszkańcy Grodu oglądać piękny serwis do herbaty ofiarowany przez Cesarza Bractwu Kurkowemu.

Ekspozycji towarzyszył znakomicie edytorsko przygotowany katalog. Teksty katalogu przygotowali w głównej mierze autorzy scenariusza, jego wydaniem zajęło się Miejskie Muzeum w Grodu. Obok wystawy odbyła się sesja naukowa poświęcona dziejom Krakowa i Grodu w okresie ostatnich lat XIX w. Referaty wygłosili pracownicy naukowscy krakowskich uczelni prof. prof. J. Buszko, A. Małkiewicz, J. Purchla.

Drugą ekspozycję zagraniczną przygotowano wspólnie z Miejskimi Muzeami Historycznymi Norymbergii dla uczczenia dziesięciolecia zawarcia układu o partnerstwie między obu miastami. Koncepcję wystawy przygotowali Matthias Mende i Andrzej Szczygiel.

Katalog wystaw oraz układ Matthias Mende oraz Stanisława Opalińska. Wystawa składała się z kilkudziesięciu porównywalnych grafik od początku pojawienia się tej techniki do połowy XIX w. Temat wystawy odzwierciedlał najlepiej jej tytuł — „*Kraków i Norymberga — o topografii dwóch centrów kulturalnych Europy*”. Wystawa stwarzała możliwości prześledzenia zarówno rozwoju technicznych i artystycznych tej dziedziny sztuk pięknych, jak i pozwalała uchwycić proces rozwoju obu miast. Układ wystawy był bardzo czytelny. Pokazano widoki panoramiczne obu miast, dalej widoki ulic, placów, aż po bardziej szczegółową prezentację najciekawszych obiektów budownictwa świeckiego i sakralnego. Wszystkie wystawione grafiki tak dobrano, aby w miarę możliwości pochodziły z tego samego czasu i by w sposób niejako zwierciedlany wybrany widok, czy to ogólny, czy szczegółowy jednego miasta, znajdował odpowiednik w widoku drugiego z miast. Wystawie towarzyszył bardzo dobrze edytorsko przygotowany katalog, zrealizowany dzięki staraniom Miejskiego Muzeum Historycznego z Norymbergii. Warto w tym miejscu podkreślić, że obie wyżej zaprezentowane wystawy, mogły być zrealizowane dzięki znacznemu zaangażowaniu finansowemu naszych zagranicznych partnerów.

Kończąc omówienie najważniejszych ekspozycji tegorocznych, warto jeszcze dodać, że podobnie jak w latach ubiegłych, również w tym roku szopki krakowskie prezentowane były poza granicami naszego kraju. Tym razem oglądali je mieszkańcy Messyny na Sycylii.

DATY OTWARCIA WYSTAW

A. Sala wystaw zmiennych ul. Franciszkańska 4

- 24.II. — „*Ocalić od zapomnienia*” — XI pokonkursowa wystawa fotograficzna, organizowana wspólnie z Tow. Miłośników Historii i Zabytków Krakowa.
- 23.III. — „*Rodem Krakowianin, sercem Polak* — Eugeniusz Kwiatkowski” Komisarze wystawy: mgr mgr E. Wojciechowska, M. Niezabitowski. Oprawa plastyczna Roman Kurzawski
- 12.VI. — „*Dawnych wspomnień czar*”. Komisarze wystawy: mgr mgr A. Buczek, E. Gaczol
- 8.XII. — Pokonkursowa wystawa szopek krakowskich. Komisarz wystawy: mgr A. Szałapak

B. Oddział ul. Szpitalna 21 i Galeria Teatralna

- 8.VI. — „*Z dziejów teatru krakowskiego*” — ekspozycja stała
- 8.VI. — „*Z dziejów opery i operetki w Krakowie*”
- 13.XI. — „*Portrety i rysunki teatralne Lidii Wilk*”

C. Oddział judaistyczny ul. Szeroka 24

- 20.VI. — „*Malarstwo Pawła Voglera*”
- 24.X. — „*Tadeusz Gluszeko — malarstwo na szkłe*”

D. Wystawy zagraniczne

- 6.VI. — „*Kraków w okresie autonomii galicyjskiej 1866–1914* — Graz (Austria) Komisarze wystawy: mgr G. Lichończak, W. Turdza
- 4.IX. — „*Kraków — Światowe dziedzictwo kultury*” wystawa fotograficzna Bratysława

- 18.XI. — „Kraków — światowe dziedzictwo kultury — Moskwa
- 2.XII. — „Kraków-Norymberga. Topografia dwóch centrów kulturowych Europy”. Komisarze wystawy: M. Mende, St. Opalińska — Norymberga
- 20.XII. — „Szopki krakowskie” — Messyna (Sycylia)

E. Wystawy oświatowe

Szopki krakowskie — Muzeum Regionalne — Nysa

Szopki krakowskie — Muzeum Regionalne w Tomaszowie Mazowieckim

Szopki krakowskie — Muzeum Śląskie w Katowicach

„Dawnych wspomnień czar” — Muzeum Regionalne — Mysłenice

„Eugeniusz Kwiatkowski w 100-lecie urodzin” — Dom Kultury — Proszowice

„Eugeniusz Kwiatkowski w 100-lecie urodzin” — WSK PZL Mielec

„Eugeniusz Kwiatkowski w 100-lecie urodzin” — Zakłady Azotowe — Tarnów

„Kraków w latach okupacji hitlerowskiej” — Szkoła Podstawowa Nr 149 w Krakowie.

Przy organizacji wystaw, muzeum korzystało z życzliwości następujących placówek: Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie, Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, Archiwum Państwowego w Krakowie, Muzeum im. St. Fischera w Bochni, Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu, Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem, Muzeum Okręgowego w Tarnowie, Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, Muzeum Regionalnego w Chrzanowie, Muzeum Regionalnego w Mysłenicach, Klasztoru OO Bonifratrów w Krakowie.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA I UPOWSZECHNIENIOWA

Działalność naukowa koncentrowała się, podobnie jak w latach poprzednich na pracach o charakterze dokumentacyjnym. Tutaj główny nacisk położono z jednej strony na opracowywanie zbiorów, z drugiej zaś, na dokumentacji działalności osób prywatnych i instytucji, często z myślą o możliwości pozyskania do zbiorów muzealnych nowych obiektów. W tym nurcie wyliczyć należy: ukończenie reinwentaryzacji kolekcji militariów, inwentaryzację bieżącą wszystkich nowo nabytych obiektów, spis z natury muzealiów, gromadzenie relacji i wspomnień dotyczących m.in. krakowskich tradycji rodzinnych i zdarzeń cudownych, przeprowadzanie wywiadów z kolekcjonerami, sporządzanie bieżącej dokumentacji spektakli teatralnych, zakończenie prac nad repertuarem Teatru Miejskiego za czasów dyrekcji Juliusza Osterwy. Tutaj też pomieścić należy opracowywanie i zakładanie kart ewidencyjnych żołnierzy konspiracji, kartoteki więźniów krakowskiego Gestapo, kart ewidencyjnych członków hitlerowskiego aparatu okupacyjnego, pracę nad kroniką Krakowa lat 1918–1939, inwentaryzację i dokumentację fotograficzną obiektów przeznaczonych do wyburzeń, założenie katalogu budowli Krakowa i ich projektantów — architektów.

Inny wycinek pracy, to kwerendy archiwalne i bibliograficzne do prowadzonych tematów badawczych, wystaw, opra-

cowywanych artykułów, folderów i katalogów. Tutaj też pomieścić należy rozliczne kwerendy, konsultacje i porady, które poszczególne działy świadczyły na rzecz pracowników nauki, poszukujących w Muzeum wiadomości, dla filmu, radia i telewizji i innych instytucji. Łącznie prowadzono w ramach informacji naukowej 256 kwerend — część z nich miała bardzo obszerny zasięg i wymagała dużego zaangażowania i czasu.

Z tematów badawczych, ukończonych w tym roku wymienić należy m.in. opracowania: „Obóz warowny Kraków 1848–1939” dr W. Kucharski, „Petycja robotników — obraz Włodzimierza Łuski” — mgr M. Niezabitowski, „Dziennik malarski A. Radwańskiego” — mgr T. Piotrowski, „Nieznane obrazy F. Cyntka w zbiorach Muzeum Historycznego m. Krakowa” — mgr G. Lichonczak, „Warsztat introligatorski Roberta Jahody” — mgr J. Mazurkiewicz. Wszystkie wymienione prace, opublikowane zostały w 16 numerze „Krzysztoforów”.

Z tematów, które kontynuowano, bądź rozpoczęto w ciągu tego roku, wymienić należy: „Książka hebrajska w Polsce” — mgr T. Polański, „Medale i numizmaty z Galki Wieży Ratuszowej” — mgr E. Białewska, „Życie artystyczne Krakowa w latach 1900–1914” mgr M. Zientara, „Krzysztoforzy — dzieje budynku i jego mieszkańców” — dr C. Bąk-Koczarska.

Kontynuowano w cyklu miesięcznym spotkania naukowe, na których pracownicy muzeum przedstawili referaty na następujące tematy:

- 9.I.1989 — mgr Stanisław Piwowarski — „Józef Sychalski — „Luty”
- 13.II.1989 — Stanisława Opalińska — „Dawne widoki Krakowa ze zbiorów Muzeum Historycznego m. Krakowa”
- 13.III.1989 — mgr Anna Szalapak — „Greckie impresje”
- 10.IV.1989 — mgr Eugeniusz Duda — „Stary cmentarz żydowski w Krakowie”
- 8.V.1989 — mgr Bogumił Woźniakowski — „Działalność Muzeum w świetle nowych ustaw i przepisów prawnych”
- 12.VI.1989 — mgr Teodor Gąsiorowski — „Możliwości zastosowania informatyki w muzealnictwie”
- 25.IX.1989 — dr Wiktor Kucharski — „Obóz warowny Kraków 1849–1939”
- 9.X.1989 — mgr Stanisław Maciejowski — „Zbiór zębirów Muzeum Historycznego m. Krakowa”
- 13.XI.1989 — mgr Krystyna Szczepanikowa — „Spuszczana po Stanisławie Wyspiańskim w zbiorach Muzeum Historycznego m. Krakowa”
- 11.XII.1989 — mgr Jacek Salwiński — „Z problematyki dziejów ruchu robotniczego — grupy lewackie w Krakowie przed I wojną światową”

Działalność upowszechnieniowa przebiegała zgodnie z wypracowanym od wielu lat rytmem. Główną uwagę koncentrowano na współpracy z krakowskimi placówkami szkolnymi i młodzieżowymi domami kultury. Utrzymywano też ścisłe kontakty z organizatorami ruchu turystycznego. Przewodnicy mogli korzystać, podobnie jak w latach poprzednich z biletów kredytowych — co znacznie usprawnia przepływ wycieczek. Muzeum było współorganizatorem Olimpiady Historycznej dla uczniów najstarszych klas szkół podstawowych oraz tradycyjnego już konkursu „Czy znasz Kraków”? Tegoroczna tematyka konkursu dotyczyła „Krakowa w okresie powstań narodowych i walk o niepodległość w latach 1914–1918”. W organizacji olimpiady i konkursu, współpracowano: z Kuratorium Okręgu Szkolnego, Oddziałem Doskonalenia Nauczycieli i Pałacem Młodzieży.

RADA MUZEALNA

Celem lepszej popularyzacji zbiorów muzealnych oraz możliwości wykorzystania ich w realizacji programu szkolnego i zajęć pozalekcyjnych, pracownicy muzeum odbyli cały szereg spotkań z nauczycielami, bądź to na terenie szkół bądź w ramach kursów prowadzonych przez Pracownię Upowszechniania Kultury przy Pałacu Młodzieży. W większej niż do tej pory liczbie, zorganizowano wystawy oświatowe, prezentowane w szkołach, bibliotekach. W salach muzealnych odbywały się koncerty (9 koncertów dla 4.082 słuchaczy). W okresie ferii zimowych i wakacji, prowadzono spotkania dla dzieci „*Godzina legend o Krakowie*” (23 spotkania dla 1.032 uczestników), Przeprowadzono 110 lekcji dla 4.082 uczniów, wygłoszono 24 prelekcje dla 1976 słuchaczy, oprowadzono 464 grupy wycieczkowe.

Pracownicy muzeum prowadzili też wykłady na Podyplomowym Studium Muzeologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (mgr mgr Wacław Passowicz, Andrzej Szczygiel).

Jak co roku było Muzeum organizatorem imprez o charakterze masowym:

- I.VI. — W czasie „*Dni Krakowa*” zorganizowano tradycyjny pochód „*Lajkonika*”
- II.VI. — Współorganizowano intronizację Króla Kurkowego (Józef Turbasa — „*Brzoza — Sprawiedliwy*”)
- XII. — XLVI konkurs na najpiękniejszą Szopkę Krakowską

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

Ten odcinek działalności Muzeum był ściśle limitowany, możliwościami finansowymi. Wobec ograniczonych środków nie udało się zrealizować całego planu, choć dzięki współpracy z zagranicą, udało się zrealizować więcej wydawnictw, niż pozwalały na to nasze możliwości finansowe. Najważniejszą pozycją, był przygotowany i wydrukowany własnym sumptem 15 numer „*Krzysztoforów*”, zawierający m.in. artykuły J. Wyrozumskiego — „*Żydzi w Średniowiecznym Krakowie*”, J.M. Małeckiego — „*Żydzi w życiu gospodarczym Krakowa w XVI-XVIII w.*”, J. Bieniarzówny — „*Studenci — Żydzi na Wydz. Lekarskim UJ w pierwszej połowie XIX stulecia*”, Zofii Wordliczek — „*Młodzież wyznania mojżeszowego w UJ w latach 1918-1931*”, B. Krasnowolskiego — „*Rozwój urbanistyczny i architektoniczny miasta żydowskiego na Krakowskim Kazimierzu*”.

Obok wymienionych prac, opublikowano ponadto rozprawy dotyczące Żydów w zbiorach krakowskich muzeów autorstwa E. Dudy, A. Jodłowicz, A. Jaklińskiej-Dudowej, Barbary Kalfas, St. Odżywolskiej. Wśród innych wydawnictw warto tu wymienić foldery wystaw: „*Dawnych wspomnień czar*”, „*Eugeniusz Kwiatkowski*”, „*Malarstwo P. Voglera*”. Dużo wkładu pracy wymagały katalogi wystaw: „*Kraków w okresie autonomii galicyjskiej*” autorstwa G. Lichończak i W. Turdzy, (który ukazał się w języku niemieckim), a także „*Kraków — Norymberga — Topografia dwóch centrów kulturowych Europy*”, którego współautorem była Stanisława Opałńska, również w języku niemieckim. Wydano też kolejne Sprawozdanie z XLVI Konkursu Szopek. Obok tego ukazały się jak zwykle druki reklamowe, afisze, zaproszenia, popularyzujące nasze wystawy i imprezy.

14.VI.1989 r. odbyło się posiedzenie Rady Muzealnej, w trakcie którego dyrektor Andrzej Szczygiel omówił podstawowe problemy pracy Muzeum w ciągu pierwszego półrocza oraz przedstawił zamierzenia na dalszą część roku. Wiele uwagi poświęcił sprawom finansowym, uwypuklając fakt, iż trwająca inflacja w znacznym stopniu ogranicza nasze możliwości działania. Kurczy się realna wartość przyznanych nam środków.

Za najistotniejsze dokonanie uznał ostateczne zakończenie prac i oddanie pod osąd publiczny ekspozycji „*Z dziejów Teatru Krakowskiego*”. Mówiąc o planach na dalszą część roku, wskazał na możliwość rezygnacji z planowanych wystaw „*Portretu Krakowskiego*” w Irkucku i „*Szopek krakowskich*” w Kijowie.

Sytuacja lokalowa uległa dalszemu polepszeniu w związku z wyprowadzeniem się z sal II piętra „*Krzysztoforów*” Zarządu Dróg Publicznych. Ukończono przygotowanie sprzętu magazynowego, co przyspieszy przeprowadzkę zbiorów do nowego magazynu. Jednocześnie kontynuowane będzie scontum.

W dyskusji zabrali głos członkowie Rady prof. prof. R. Reinfuss, W. Bienkowski, doc. K. Nowacki, dr A. Link-Lenczowski. Wszyscy dyskutanci z uznaniem mówili o nowo otwartej ekspozycji, poświęconej Dziejom Teatru. Jednocześnie uznali, że niestabilna sytuacja finansowa stawia placówki kultury w trudnej sytuacji, wymagającej dużo rozważań i koncentracji na tych problemach, które można podejmować bez konieczności zaangażowania większych kwot. Obradom Rady przewodniczył prof. dr. hab. St. E. Nahlik.

ZMIANY PERSONALNE

W ciągu roku do pracy przyjęte zostały następujące osoby: Danuta Adamczyk, Grażyna Ajakaiya, Janina Baster, Bodgan Bocianowski, Elżbieta Balińska, Andrzej Bolland, Marek Bragiel, Renata Chmielarczyk, Janusz Dąbrowski, Mirosław Dziwisz, Jadwiga Faust, Stanisława Gawędzka, Ewa Hennelowa, Bogusław Joniec, Ewa Joniec, Ewa Leśniak, Monika Najduchowska, Jadwiga Opiała, Krzysztof Nosek, Krzysztof Podeszwa, Antoni Piotrowski, Katarzyna Pietrusiak, Barbara Rogala, Janusz Solek, Małgorzata Starzyńska, Leszek Sybila, Aneta Szwedowska, Barbara Wajs, Antonina Wędzicha, Teresa Wątorska, Ewa Van Wees, Justyna Zarzycka, Renata Zięba, Katarzyna Ziętkiewicz.

Odeszli z pracy: Małgorzata Babiak, Jadwiga Bała, Tomasz Baranik, Krystyna Bober-Sempowicz, Iwona Cieślak, Janusz Dąbrowski, Anna Dudek, Maria Ferens, Maria Iwanicka, Iwona Karpińska, Włodzimierz Kalinowski, Agata Kubik, Michał Maksymiuk, Anna Pająk, Katarzyna Pietrusiak, Barbara Rogala, Stanisława Rosek, Iwona Ramotowska, Lucyna Serafin-Brzyszczyk, Lidia Skoczylas, Lidia Słowikowska, Anna Szwedowska, Marek Szumski, Jolanta Szymańska, Justyna Zarzycka, Renata Zięba.